

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 47

ZATERDAG 24 NOVEMBER 1928

Foto C. Steenbergh

SLOT TE ZEIST

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

ONDER HET ZAND BEDOLVEN, DOOR HOLMAN DAY (12)	BLZ. 554
SNELVERKEER CONTRA NATUURSCHOON (GEÏLL.), DOOR RO VAN OVEN (1)	BLZ. 553, 556—559
TUSSCHEN AUTEUIL EN MÉNILMONTANT: RENTRÉE DOOR U. HUBER NOODT	BLZ. 557
LONDENS STRATEN EN BOOMEN (GEÏLL.), DOOR JAN POORTENAAR (2)	BLZ. 559—560
BEGROEIDE MUURTJES (GEÏLL.)	BLZ. 560—562
HET LIED VAN DEN CHRYSANTHEMUM, DOOR R.	BLZ. 560
BRULLENDE EN ZINGENDE APEN IN HET OERWOUD VAN OOST- EN WEST-INDIË (GEÏLL.), DOOR DR. H. V. CAPPELLE (1)	BLZ. 561—563
MATTEO MARIA BOJARDO, NAAR HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (3)	BLZ. 564
EEN NOG IN GEBRUIK ZIJNDE WIPMOLEN IN DEN RIETPOLDER (ILL)	BLZ. 564

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

ONZE NIEUWE JAARGANG

Het zal den lezers van „Buiten” ongetwijfeld genoegen doen te vernemen, dat de jaargang 1929 zal openen met een oorspronkelijk Nederlandsch vervolgverhaal.

DR. JAN WALCH schreef dezen roman en gaf hem den titel: „GALATEA EN HANS BRIL”, een vroolijk-ernstige waarneming en kritiek op cultuur en maatschappij van dezen tijd.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 ets.

ONDER HET ZAND BEDOLVEN

12) DOOR HOLMAN DAY

HIJ begeleidde ze tot hun boot, schudde ze wel vier maal de hand en zij glimlachten allervriendelijkst terug.

Zoodra ze ver genoeg weg waren, vloekte de kapitein ze vreeselijk uit en in plaats van ze toe te wuiven, schudde hij zijn vuist tegen ze.

„Dus dat heeft Tick gedaan, zoodra hij aan land kwam! Heeft ons eerst bestolen en toen die lui op ons afgestuurd om ons kaal te plukken. Zijn plan is natuurlijk om ons eerst iederen cent af te nemen en dan de douane om te koopen om ons te verjagen, zoodat het veld vrij is voor hem”.

„Zullen die mannen niet aan onze zijde staan, nu ze dat geld hebben aangenomen?” vroeg ik.

„Zij staan aan onze zijde, tot een ander ze weer omkoopt, zeun”, zei de kapitein. „Zie je niet hoe wij er nu voor staan? Wij moeten dat goud vinden en wij moeten dat het eerst doen, want die bloedzuigers hechten zich aan het sappigste stuk. Ik weet niet wat voor een expeditie Tick hierheen brengt, maar hij heeft twintig duizend dollar in zijn pooten en daar kan men heel wat mee doen. En wij — wij hebben geen rooden duit”.

Hij ging zijn kajuit in en ik bleef op het dek heen en weer loopen. Als zoo vaak in den laatsten tijd kwam het meisje uit haar kajuit en liep met mij mee. Haar aanwezigheid was mij steeds een troost. Maar nooit zoo zeer als dien dag. Voor zij kwam, had ik wel lust over boord te springen en er een einde aan te maken. Toen zij haar krullekopje naar mij toewendde en mij aankeek, verlangde ik heel sterk te leven.

Zij droeg nog steeds haar jongenspakje en dat was zeker de reden, dat, toen even later een stoker naar boven rende, hij een taal uitsloeg, die hij zeker niet gebruikt zou hebben, als hij geweten had, dat er een dame bij was.

De stoker kwam van beneden en hij zat den aap van den Fin achterna. Hij ging zoo op in de jacht, dat, toen de aap het heiligdom van het bovendek betrad, de stoker hem daar volgde.

Er waren verscheiden spannende momenten in die jacht. Gij herinnert u, dat de aap een valsche staart met een haak had. Eenige malen bleef hij daardoor haken en werd ruw in zijn vlucht gestuit; hij was er nog niet goed aan gewend of dacht er in zijn opgewondenheid niet aan. En elken keer, dat zoo iets gebeurde, moest hij achteruit gaan en den haak losmaken, waardoor hij allen voorsprong op den stoker weer verloor.

Vier maal probeerde de stoker hem met een pookstaaf te raken. Telkens was de aap net op tijd los om den slag te ontwijken en verder te vluchten. Tenslotte sprong hij tegen den vlaggemast op, klom naar boven en hing over den vergulden bal aan den top. Ik versta geen apentaal, maar ik ben overtuigd, dat het gesnater, dat hij omlaag zond, even erg was als de verwenschingen, die de stoker hem naar boven toeschreeuwde.

„Hé daar, vriendje”, riep ik hem toe, „zulke taal komt hier niet te pas”.

Hij zweeg, wierp een vernietigenden blik op den aap en ging terug naar de ladder. Het zweet liep over zijn beroet gezicht en dat gezicht zag er niet bepaald goedig uit.

„Neemt u mij niet kwalijk”, zei hij, „maar die —. Daar ik niet kan zeggen wat ik zeggen wou waar een dame bij is, zal ik maar niets zeggen en weggaan”.

Ik volgde hem te vroeg: „Wat is er gebeurd?”

„Wij houden wat stoom op voor de kraan en de pompen en dat platneuzige, kraaloogige duivelskind kwam beneden, terwijl ik even op dek was, greep mijn sproeislang en verplaatste twintig ton kolengruis, dat ik nu allemaal weer terug moet scheppen. Ik ga de kaarten voor zijn begrafenis uitschrijven en ik zal zelf zorgen, dat het lijk er tegen dien tijd is”.

„Twintig ton steenkool verplaatst!” riep ik verbaasd uit. „Dan moet hij een heelen tijd aan den gang zijn geweest!”

„Ik denk, dat u niet weet wat een waterstraal in kolengruis kan doen, als hij diep er in komt”, zei de stoker kwaad. „Dat ondiep met zijn ijzeren staart was er vijf minuten mee bezig. Hij heeft mij wel eens zien sproeien. En hij werkte met den vollen straal. Maar ik krijg hem wel te pakken en dan is hij nog niet gelukkig!”

Hij ging naar beneden.

Soms krijgt iemand een idee, dat voortdurend opduikt, zonder dat hij erop let — tot hij ten slotte erover gaat denken en een uitvinding er het gevolg van is. Maar er zijn ook ideeën, die iemand plotseling treffen, als een slag op het hoofd en na een oogenblik van verbijstering gaan de oogen van zijn geest open en ziet hij alles helder voor zich.

Twintig ton kolengruis in vijf minuten tijd met een straal water! Die gedachte trof mij als een hamerslag. Zij verdoofde mij eenigszins, maar ik vond het zoo een pracht-idee, dat ik naar den vlaggemast liep en mijn hoed afnam voor den aap. Hij begreep mij verkeerd en schold me vreeselijk uit. Maar dat hinderde mij niet. In mijn opgewondenheid mompelde ik wat ik dacht: „Kerel, kom hier en geef me een poot. Je bent een wonder! Je hebt me een lesje gegeven, dat misschien drie miljoen waard is. Als je ooit een vriend nodig hebt, kom dan maar bij Ross Sidney en hij zal je helpen”.

Toen ik mij omkeerde, zag ik het meisje, dat mij met groote oogen stond aan te staren.

„Dat is geen waanzin”, zei ik haar. „Die zit niet in de Sidney familie. Maar iets wat die aap heeft gedaan, heeft mij op een idee gebracht en het is zoo een kolossaal idee, dat ik er niet over durf praten, voor ik erover heb nagedacht. Als ik zou probeeren het u uit te leggen, terwijl het mijzelf nog niet helder voor den geest staat, zoudt u denken, dat ik gek geworden ben. U moet mij excuseeren, Miss Arie, ik moet in mijn kajuit dat denkbeeld uitwerken”.

Ik sliep dien nacht niet veel. En toen de morgen aanbrak, was ik op een idee gekomen, dat ik schitterend vond. Ik zei kapitein Peart, dat ik dien dag niet zou neerdalen. Maar toen hij me terneergeslagen aankeek, lachte ik hem zoo vriendelijk toe, dat hij meende niet goed gehoord te hebben. „Later zal ik u iets te vertellen hebben, kapitein. Maar

het zal beter klinken, als ik weet, dat wij alles aan boord hebben wat ik noodig heb”.

Dat was het eerste, dat ik doen moest — zien of ik op de *Zizania* materiaal kon vinden. Ik nam kapitein Peart en twee man mee om mij te helpen zoeken. De *Zizania* had brandslangen, die hier en daar opgehangen waren. Ze waren niet in prima conditie, maar wij haalden er twee honderd voet bruikbare slang uit. Ik had drie honderd voet noodig van den lichter naar het wrak. Ik vroeg naar linnen. Er waren zeilen. Welnu, die liet ik den volgenden dag door de mannen versnijden en tot buizen naaien, die pasten op de brandslang. Het was ruw werk, maar ik moest mij behelpen met wat ik krijgen kon.

Dien avond riep ik een vergadering bijeen met kapitein Peart, de beide stuurman en machinist Shank en legde hun uit wat ik van plan was. Ik zei hun, dat ik geloofde, dat ik met een stroom water een gat kon boren in het zand op den bodem der zee. De eenige, die belangstelde in mijn uiteenzetting, was Shank. En zelfs hij sprong niet op om „hoera!” te roepen, maar knikte eens en mompelde „dat er al vreemde dingen gebeurd waren”.

„Maar je hebt onze machine noodig voor je stoompomp”, bromde de kapitein, „en wij kunnen de *Zizania* niet dichterbij de kust brengen, zonder vast te loopen. Je hebt drie honderd voet slang.”

„Meer heb ik niet noodig, kapitein. Mr. Shank kan een handpomp bouwen en de bemanning kan eraan pompen als bij een ouërwetse brandspuit”.

„Hoe ben je op dat idee gekomen?” vroeg kapitein Peart, die zijn teleurstelling niet kon verbergen.

Ik besloot niet te zeggen, dat een aap met een staart van ijzerdraad mij op dat denkbeeld had gebracht. Ik keek naar den boozen kapitein en stelde mij voor wat hij zou zeggen, als ik hem dat vertelde. Dus eigende ik mijzelf de eer toe — en heel veel was dat niet. De eenige, die wat zei, was kapitein Peart en wat hij zei was, dat het al niet erger kon worden dan het nu was, onverschillig wat ik deed.

Den volgenden dag begon het werk en dat ging zoo dagen door. Ik weet niet precies hoe lang het duurde, maar het nam een heelen tijd in beslag. Maar wat ik wel weet — maar al te goed weet — is, dat er, voor wij gereed waren om mijn denkbeeld op de proef te stellen, een kleine schoener aan den horizon verscheen, die een eindje langs de kust voer en toen het anker liet vallen nog dichterbij het land dan onze lichter.

Dit was geen douane-boot. En binnen enkele uren wisten wij, dat Keedy Tick het bevel voerde over dit schip en dat hij twee duikers had meegebracht en dat hij vol was van hoop, vloeken en pocherij.

NEGENDE HOOFDSTUK

Wij wisten niet waar Tick zijn schip en mannen vandaan had gehaald — want er werden geen bezoeken afgelegd. Maar in een paar weken kan iemand heel wat doen, als hij goud-hongerig is, een ander wil benadeelen en over twintig duizend dollar beschikt.

Voor Tick's komst had kapitein Peart al in de diepste wanhoop verkeerd; nu vond hij een gat om er nog dieper in weg te zinken. Hij had geen vertrouwen in mijn nieuwe methode. Hij wou, dat ik met dien onzin ophield en beneden bij den schat de wacht bleef houden. Hij wist, dat de miljoenen op den bodem der zee lagen; ik had er een deel van opgehaald; nu was het, alsof de rest daar onbeschermd lag, zoodat de eerste de beste ze kon meenemen. Ik wist niet wat voor duikers Tick had meegebracht, maar ik kon mij niet voorstellen, dat zij zouden slagen, waar al mijn pogingen gefaald hadden.

Gebruik makend van kapitein Peart's telescoop zag ik ze neerdalen. Tick dacht zeker, dat, als het één duiker niet gelukt was, twee het dubbele werk konden doen en dus succes moesten hebben.

Kapitein Peart keek door den telescoop tot hij er scheel van ging zien. Wij hadden moeite hem eraf te halen om te eten. Dag op dag, zoodra het licht was, stond hij er door te turen om het oog te houden op Tick's schoener. Hij vreesde en verwachtte blijkbaar talloze kisten vol goud over de reeling te zien hijschen.

Ik was bijna klaar met mijn uitrusting, toen Tick erbij kwam, maar nu stelde ik de proef nog even uit. Ik had geen lust

Tick en zijn mannen mijn nieuwe methode te toonen. Zonder mij te storen aan de meening van Peart en de anderen, bleef ik vertrouwen stellen in mijn plan en ik wou niet, dat mijn mededingers het zagen en konden nadoen.

Dus liet ik de mannen een houten schot om den lichter bouwen, met een deur, waardoor ik er in en uit kon stappen. Ik wou de pompen verdekt opstellen. Wat de duikers betrof, die ik beneden kon tegenkomen, vertrouwde ik op andere middelen.

Ik was op den lichter om het opstellen der pompen en het aanbrengen der slangen te zien en het oog te houden op het bouwen van de schutting. De zee zag er dien laatsten dag van ons werk niet uitlokkend uit. Ze leek donker leikleurig, als de groote golven ons opnamen en ik herinnerde mij, dat zij er net zoo had uitgezien dien dag, toen de onderstrooming mij zoo vriendelijk geholpen had. Ik voelde de verleiding opkomen om mij te laten zakken en een onderzoek in te stellen; maar ik herinnerde mij, dat Tick's duikers overboord waren gegaan en ik wou een ontmoeting vermijden, tot ik serieus werk kon doen.

Ingesloten op den lichter, bemoeide ik mij met mijn eigen zaken en lette verder niet op wat er om mij heen gebeurde.

Kapitein Peart bleef op de *Zizania* met zijn eenigen vriend in die dagen — zijn langen telescoop. Maar ik had mijn eigen lieve kameraad — Arie Peart, die mij aanmoedigde door haar verstandige opmerkingen en die bij mij bleef, als ik werkte; haar vlug verstand begreep alles dadelijk en haar snellen blik ontging niets.

Wij waren in opgeruimde stemming. Zelfs nummer-twee Jones floot een deuntje, omdat de deelen van de slang in elkaar pasten als een handschoen op een hand.

En toen sloeg een menschelijke bliksemstraal de deur in, in de gestalte van kapitein Peart.

Hij was blootshoofd en zijn grijs haar stond omhoog als de manen van een woedenden stier. Hij kon geen woorden uitbrengen, maar niettemin was hij verre van klankloos. Hij brulde en sprong rond en sloeg zijn vuisten op elkaar. Hij nam onze slang op en slingerde ze om zich heen als een waanzinnige slangenbezweerder. Hij schopte met zijn zware laarzen tegen de houten pompen, tot ik verplicht was hem weg te sleuren. Toen greep hij de slang weer en wond ze in zinellooze woede om zich heen als een rups, die zich inspint. Zijn vierkant gezicht was een oorlogskaart van kwaadheid en in het midden gloeide zijn roode neus als een gevaarsignaal.

Wij stonden hem aan te staren. Er viel al weinig anders te doen, zoolang hij in dien toestand verkeerde. Op de vragen en uitroepen van zijn dochter sloeg hij totaal geen acht.

Ik keek door de kieren van het schot om te zien of de *Zizania* misschien gezonken was; maar die dobberde rustig op de golven.

Eindelijk was Peart voldoende gekomen om te kunnen praten.

„Ze hebben 't”, gilte hij. „Ze krijgen 't! Ik heb gezien, dat ze twee kisten naar boven brachten en nu voeren zij een vreugdedans uit. Ze krijgen 't! Ze hebben 't! — en jij voert niks anders uit dan spelen met een vervloekte brandslang, die nergens toe dient — dat heb ik je van begin af aan gezegd. Tick had gelijk. Ik had naar Tick moeten luisteren. Ik wist, wie Tick was. Hij was mijn vriend, tot jij je tusschen ons in schoof. Ik had hem mijn dochter beloofd. Hij weet geld te verdienen, beroerde Yankee, die je bent. Daar zit pit in. Hij zit geen half versleten zeildoek te naaien” — hij schopte tegen de slang — „als er zaken te doen zijn”. Hij vloog op mij toe en schudde zijn vuisten onder mijn neus. „Ik wil niks meer met je te maken hebben! Ik ga naar Tick en vraag hem ekskuus en bied hem mijn stoomboot aan met al wat er op is, als hij mij laat deelen in wat zijn mannen ophalen. Ik zal hem mijn dochter aanbieden. Jij zult met hem trouwen, al moest ik je bij je ooren voor het altaar slepen!” vertelde hij haar en schudde zijn vuisten onder haar neus. „Ik heb genoeg van al die fratsen en dat gepraat. Van nu af ben ik de baas”.

Hij wilde door de deur rennen, terug naar het schip. Aan den kant lag een jol met een paar mannen er in. Ik had kapitein Peart al één keer vastgegrepen, toen hij dronken was. Nu deed ik het, terwijl hij nuchter was en hield vast. Ik trok hem achteruit, sloeg de deur dicht en ging er met mijn rug voor staan.

(Wordt vervolgd)

Foto C. Steenbergh

DE STRAATWEG UTRECHT-ZEIST-DRIEBERGEN. LANDGOED „VOLLENHOVE" TE DE BILT

Snelverkeer contra Natuurschoon

I

DE SCHOONHEID VAN ZEIST ERNSTIG BEDREIGD

ER wordt een felle strijd gestreden ter eener zij tusshen hen, die niets van het oude schoon verloren willen laten gaan, die gansch en al over het hoofd zien, hoe een nieuwe tijd nieuwe eischen stelt en hoe terwille van die eischen men, zij het met oprechte spijt, soms bezwaarlijk de oude schoonheid kan handhaven en ter ander zij degenen, die terwille der nieuwe eischen juist al het oude willen offeren, die als parool hebben, dat al wat voorbij is, voorbij moet blijven en dat slechts heden en vooral de toekomst waarde heeft, zelfs indien dit heden en deze toekomst twijfelachtige uitzichten bieden. ☒ Inderdaad, er zijn velen onder de landhavers van het oude schoon, — ik spreek hier niet alleen van natuurschoon —, die piëteit en traditie tot sentimentaliteit laten verworden. Maar daartegenover zijn de vooruitstrevenden vaak van een hardheid en harteloosheid, die zonder eenige noodzaak het oude offert aan het nieuwe, het nieuwe, dat uit den aard der zaak, gesproten als het is uit een vervoorderde techniek, reeds van een strengheid is, die fel contrasteert met de grootere soupelheid, het kenmerk van een tijd, die gevoel boven verstand stelde. De combinatie gevoel-verstand is de eenig bruikbare, nu en in de toekomst. En zij, die genooddaakt zijn het verkeersprobleem onder de oogen te zien, moeten er zich voor hoeden, door uitsluitend hun aandacht aan den nuttigheidsfactor te geven, het gevoelsmoment, in casu de oude schoonheid te verwaarloozen en zoo ertoe te komen deze schoonheid zonder noodzakelijkheid te schenden. ☒ Deze overwegingen drongen zich bij mij op, toen ik dezer dagen onder deskundige leiding den straatweg Utrecht-De Bilt-Zeist-Driebergen langs reed en ik bewonderend aanschouwde, even voorbij De Bilt, den prachtigen verbindingsweg, die deze streek doorsnijdt. We laten nu even de verkeersproblemen buiten beschouwing en verbeelden ons

nog in den gulden tijd te leven, dat verkeerssnelheid nog niet het eenige ideaal de voortjakkerende menschheid was. Trouwens, een auto is ook tot een vervoermiddel te promoveeren, dat tijd laat voor een tourist mee aandacht aan de schoonheid der streek te wijden. Laat ik eerlijk zijn en verklaren, dat het verkeersprobleem even voorbij Utrecht veel van de bewondering tempert: de bochten in dien weg zijn van dien aard, dat inderdaad dringende voorziening noodig is, terwijl het natuurschoon daar ter plaatse niet van zulk een overwegend belang is, dat het door verbredening van den weg zou worden geschaad. Ofschoon de breedte, door den Rijkswaterstaat geprojecteerd op 32 M., min of meer overdreden dient te worden geacht. Gezien het feit, dat deze breedte, waar natuurlijk een éénrichtingsverkeer zal worden ingesteld, de snelheid van het verkeer wel zeer zal bevorderen, maar groote gevaren met zich zal meebrengen door twee factoren. Ten eerste komen verscheidene wegen op dien weg uit, zoodat de kruispunten meer gevaar zullen opleveren dan thans het geval is, ter tweede zijn de toegangswegen én de straten der stad Utrecht te nauw om dit snelle verkeer naar behooren te verwerken. Een andere oplossing kan en moet hier gevonden worden. ☒ Maar even voorbij De Bilt zal de misère een aanvang nemen, juist daar, waar het verkeer veel minder druk wordt dan kort na Utrecht. Immers hier buigt een groot deel van het verkeer naar Bilthoven en Baarn af; nog iets verder voorbij De Bilt: naar Amersfoort, zoodat de breedte van den straatweg naar Zeist ruim voldoende is voor het verscheiden seeren. Inderdaad moeten op enkele plaatsen van dezen weg wielrijders een veiliger weg behoeven dan de straatweg voor wandelaars en fietsers thans is. Maar deze veiligheid kan o.i.

uitstekend worden bereikt, zonder dat het noodig is als vanden dalen de schoonheid der streek te vernietigen, door de statig-deftige boomenrij te slechten en juist het karakteristieke van deze contreien te vernielen. Als de straatweg (behoudens op enkele plaatsen, waar liniëring der bocht noodzakelijk is) de breedte behoudt, die hij thans heeft, te weten 12 M., en achter de boomen geen abnormaal breede wandel en fietspaden worden aangelegd, dan zullen Zeist noch Driebergen iets van hun schoonheid inboeten, terwijl ook het verkeer gebaat zal worden. Het snelverkeer? vraagt Waterstaat. Het snelverkeer eveneens. Immers het snelverkeer zal nimmer van den door den minister geprojecteerden weg gebruik maken, daar dit veel eerder zijn doel bereikt, als het den straatweg over Woudenberg neemt, van Utrecht af ter linkerzijde van den straatweg Zeist-Driebergen gelegen. ☒ Indien deze weg voor het snelverkeer zou worden verbreed, zou van verbetering kunnen worden gesproken, maar de plannen van den minister verdienen dezen naam niet. ☒ Terwijl dan voor hen, die de auto niet uitsluitend als snel transportmiddel beschouwen, maar die ze gebruiken om op een aangename manier van den buiten te genieten, de bestaande straatweg, met bovengenoemde verbeteringen, zou kunnen worden gehandhaafd. Voor hen zou 't niet noodig zijn een 32 M. breeden weg te projecteeren, deels langs den ouden weg, deels geheel nieuw aangelegd, hetzij door weilanden, hetzij door terreinen, die deerlijk geschonden zullen worden, en die, op deze wijze uit hun eenzaamheid gehaald, een welkome buit voor bouwspeculanten zullen worden, bouwspeculanten met al den nasleep van dien. Die oorzaak zullen zijn, dat het natuurschoon, al is het op nog zoo kunstzinnige wijze, gehavend zal worden, juist op die plekken, die ongerept behouden moesten blijven, gezien de nabijheid der groote stad, waarvan de bevolking toch ook eenig recht heeft op bosschen en weiden, niet al te ver van hun woonplaats gelegen. Ongetwijfeld is het lang niet steeds een onheil, als de bebouwing verder zich uitstrekt. Vaak wordt gestreden voor het behoud van natuurschoon in streken, waar geen sterveling ooit komt om het te bewonderen en er zich in te verheugen. Maar hier, waar juist het natuurschoon bezoekers en gasten tot zich trekt, zou een dergelijke ontreding de ondergang van een heele streek beteekenen, zonder dat iemand erdoor zou worden gebaat. ☒ Laten we echter aan de hand der hier gereproduceerde afbeeldingen den geheelen geprojecteerden weg eens nader beschouwen. De plannen bevinden zich helaas reeds in een vergevorderd stadium: de betonnen en houten paaltjes, waarmee de weg is afgebakend, leveren het bewijs hiervan. De foto's door onzen fotograaf vervaardigd, werden alle genomen van plaatsen, die binnen deze betonnen en houten paaltjes vallen: ze zijn dus gedoemd te verdwijnen, zoodra de nieuwe weg zal worden aangelegd. Deze weg zou, gelijk uit het bovenstaande blijkt, volmaakt overbodig zijn voor de doorvoering van een werkelijk snelverkeer, hij zou tonnen gouds kosten en, zooals blijkt uit de Memorie van Antwoord in zake de begroo-ting van het Wegenfonds, slechts *provisorisch* zijn! En dààrvoor zou al het oude schoon moeten verdwijnen, dat we nu nog op de fotografische plaat konden vastleggen.

(Slot volgt) RO VAN OVEN

Tusschen Auteuil en Ménilmontant

RENTRÉE

NOOIT is Parijs in glorieuzer kleurengeluld dan in deze stralende herfst-dagen; nimmer is de metropool met haar eeuwige warreling van leven, beweging en hartstocht bekoorlijker, innemender, van eleganter schoonheid; geen sfeer ook past beter bij de Seine-stad als historisch symbool dan de stervende zomer, want het Parijs, dat we liefhebben, is de Fransche hoofdstad, die verdwijnt, versmelt met een inter-

Foto C. Steenbergh

DE STRAATWEG UTRECHT-ZEIST-DRIEBERGEN. LAANTJE BIJ HET LANDGOED „VOLLENHOVE”

ationale pleisterplaats, doorgangshuis der intellectuele en artistieke buitenissigheden van het geheele Westen, karakterlooze karavanserail, genivelleerd met de rest . . . Begin October bevolken duizenden scholieren opnieuw de groote scholen, die voor een aanzienlijk deel in en om het Quartier Latin en den tuin van het Luxembourg geschaard liggen. Zij brengen nu een vlag van jeugd en frischheid en levenskracht en vreugde op het asfalt van boulevards en pleinen. En de wat slaperige wijk, waar de toekomstige geestelijke krachten van Parijs, en Frankrijk ook, den tocht door het zelfstandig bestaan aanvaarden, is weer levend geworden, en door die concentratie van onstuimige verwachtingen wel een zeer bijzondere plek op aarde. ☒ Bruingebrand en stoer na dezen overweldigenden zomer verdwijnen de *internes* moedig in de grauwe blokken, die als Lycée Montaigne of Saint-

Foto C. Steenbergh

DE STRAATWEG UTRECHT-ZEIST-DRIEBERGEN. BIJ DE SANATORIUMLAAN

Foto C. Steenbergh

DE STRAATWEG UTRECHT-ZEIST-DRIEBERGEN. SLOT TE ZEIST

heen zitten te suffen. Verder city-waarts is zelfs daartoe geen plaats meer. De Bank of England staat in het centrum van een wereldrijk, van hier uit worden de belangen van millioenen en millioenen bestuurd, geleid, ten goede of ten kwade. Niet alleen, dat op den grond geen plaatsje is vrijgelaten, diep in den grond dringen de bankgebouwen door, de kantoren, Onlangs stortte plotseling een dier forten der geldwereld in; niet omdat het minder soliede geconstrueerd werd dan het daarin gedreven geldbedrijf. Maar door de steeds de natuur der Theemsvalei voorbijziende commerciële belangen, de steeds daarvoor vereischte uitbreiding, die ten slotte onder den grond moest worden gezocht, werd het water van zijn oude wegen verdrongen en ondermijnde, spoelde uit, jaar na jaar, totdat het den strijd met het beton won. Dan wordt weer dieper uitgegraven en in weer zwaarder beton opnieuw gebouwd. ... Zoo bracht het eindeloos gederender van het verkeer het bestaan van St. Paul's Kathedraal in gevaar, waar nu de intelligentie der ingenieurs strijdt tegen de funeste gevolgen van groote handel en groote welvaart: een razend verkeer. Eenige tientallen meer kerken in de city, meest na den grooten brand in het midden der zeventiende eeuw door Wren en zijn leerlingen gebouwd, staan nu vrijwel doelloos en ledig te mijmeren over den goeden ouden tijd, toen in het bereik van hun klokkenklank nog kerkgangers woonden. Die goede oude tijd, toen was het nog niet moeilijk zich als voetganger een weg te banen door de daverende vehikels, men promeneerde er op zijn gemak door de straten en, wat de dames betreft, met zulke omvangrijke crinolines, dat Gay een boekje kon schrijven „Trivia; or, the Art of Walking in the streets of London” geheeten. Met een medelijnd glimlachje zien wij nu op de hoepelrok-periode neer, waar Romeo ten tooneele verscheen in kuitebroek en strikschoenen, een poederpruik op met een staartje, Juliet in crinoline; immers zoo vinden wij ze afgebeeld op prentjes van het oude tooneel. En zou wellicht die tijd niet, op zijn beurt, een medelijnd glimlachje voor ons over hebben nu Romeo en King Lear te Londen van de planken radicaal verdwenen zijn, 't zij met of zonder pruik. ... Alles is nu revue, spectacle varié, potsierlijkheid van de onnoozelste soort om de suffice hersens na een dag van suffice bezigheid wat afleiding te verschaffen, die vooral geen inspanning mag worden. Die hokus-pokus en lawaaierigheid vindt de bezoeker over de gansche stad in den vorm van kolossale affiches vertegenwoordigd, advertencen is een passie. Snedigheden, liefst op rijm, dan blijven ze beter in de herinnering hangen, bijvoorbeeld:

Underground
To anywhere,
Quickest route,
Cheapest fare.

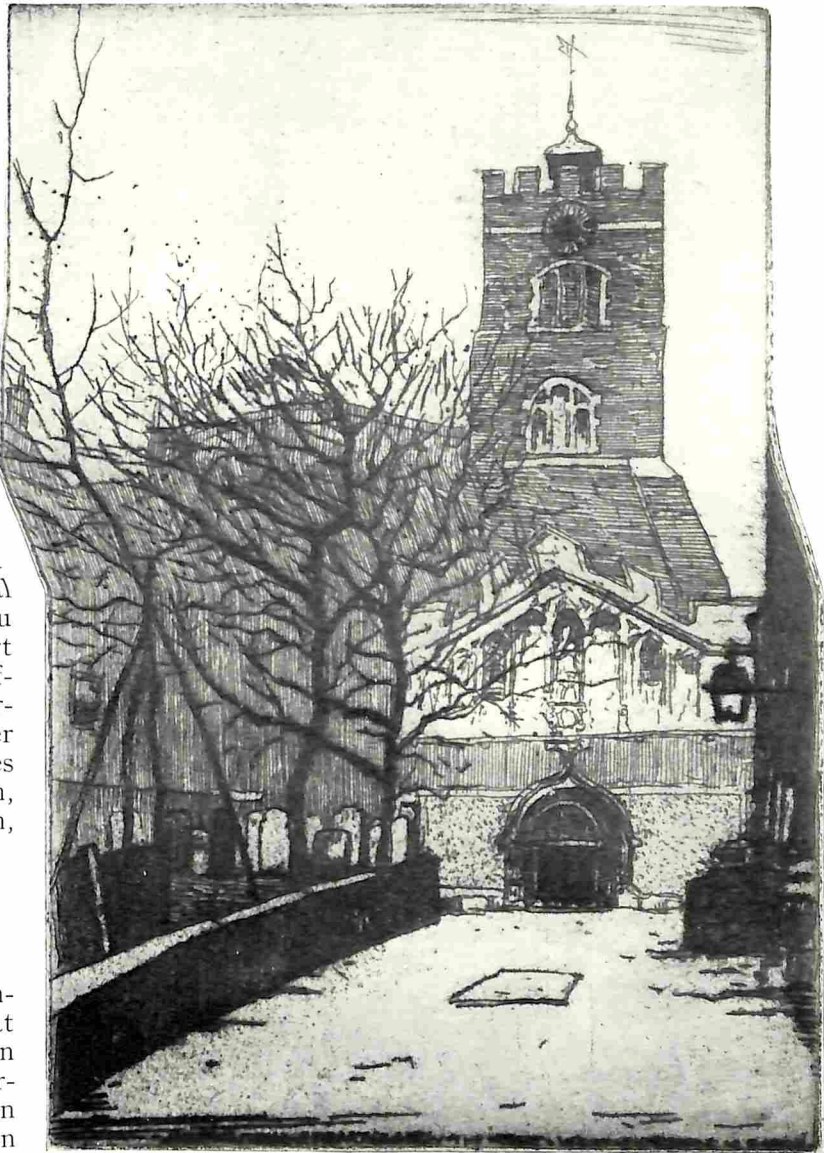
wisselen af met ernstige waarschuwingen van den London Tramcar and Omnibus Scripture Text Mission, zoodat ge tusschen aanbevelingen voor schoencrème, vulpenen en whisky door wordt aangemaand, ook eens even aan het hiernamaals te denken, als ge tenminste niet aldoor met den neus in de krant gedoken zit om de resultaten der wedrennen — dat wil dus zeggen: verloren of gewonnen sommetjes — na te pluizen. Boven uw hoofd is weer een groote tabakspijp

te zien, waaruit een wolk langzaam opstijgt. In 't midden ervan vertoont zich een juffrouw met een gezicht zoo snoezig als dat op een bonbon — of zeepdoos behoort. Wat zou die juffrouw wel met de pijp te maken hebben? Precies. Dát is het nu juist, wat men u wil laten denken. Of de advertentie ook goed bedacht is! En dan leest ge het antwoord eronder:

Such beautiful phantoms you
only see
When smoking a pipe of B. D. V.

Als men de drie letters aan het slot nu maar op zijn Engelsch uitspreekt, rijmt het uitstekend; de lezer zal inmiddels begrepen hebben dat ze de naam zijn van een soort tabak.

Van dit alles kan men zoo heerlijk op zijn verhaal komen in het paradijs, dat Kew Gardens heet, officieel een botanische tuin en practisch gesproken de verrukkelijkste tuin van geheel Europa is. Zelfs de uitgestrektheid is er verbazingwekkend. Het heerlijke, nu eens vlakke, dan weer golvende land is een rijke grasvlakte hier, een romantisch omgroeide vijver ginder. Reigers, zwanen, eenden en tal van vogels bevolken de tuinen. In het Palm-house treft ge een oostersche vegetatie in tropenvochtige, warme atmosfeer; de orchideënkassen wedijveren met de bassins vol waterplanten; als lange koorden hangen er elders de luchtwortels van planten, die in de hoogte klimmen. Pruimenboomen bloeien er als in Japan, rhododendrons in fantastische kleurenmengelingen sluiten een laantje in hun gloed, perken van azalea's, wit, goud, rood vullen de lucht met hun zware geur. En — het moet

Naar een ets door Jan Poortenaar

LONDEN'S STRATEN EN BOOMEN. „OUDE KERKHOFJES"

mij van het hart — de Hollander denkt ietwat beschaamd aan de wanklank, die de bezoekers zouden wezen, als dit alles in zijn eigen land voor iedereen maar toegankelijk was. Hij denkt aan de papieren, de schillen, het geschreeuw, de vernielzucht, het bloemetjesplukken en al de onhebbelijkheid, die de Hollander zijn vrijheidszin gelieft te noemen. Trouwens, is er eigenlijk één volk in ons werelddeel, dat zich in eenvoudig-beschaafd gedrag met de Engelschen kan meten? Hier loopt rijk en arm stilletjes te genieten. Ik heb er komenijbazen en dichters ontmoet, die ik kende, niemand hindert een ander door opvallend gedrag, en zou misschien juist daarom Engeland zoo democratisch, zoo het land der democratie kunnen wezen? Men loopt en ligt er in het gras aan een der meertjes of achteraan langs de Theems, die daar nog een smal, landelijk riviertje is. Dadelijk links van den hoofdingang ligt de rots-tuin, die een sprookje is. Ge kunt er haast niet komen zonder er een bezoeker aan te treffen, die, getroffen door een plantje, dat hij nog niet kende, een papiertje uit den zak haalt en er den naam van opschrijft; iedere plant is er van zijn naam voorzien. En alle straten der woonwijken danken hun cachet aan de boomenliefde van arm en rijk, want waar het maar even kan, bloeien in de voortuintjes der huizen meidoorn en gouden regen, en de gesteldheid van den grond helpt mede, zoodat populier en

eik, cypres en canadeesche pepel, accacia, plataan en treurwilg alom te zien zijn. En laten nu mijn critische landgenooten niet dadelijk denken, nu ja, het zit hem duseigenlijk in den grond en niet in de menschen. Want dat lijkt misschien wel zoo, doch er is nog een andere factor, die net zoo hard tegenwerkt, als de grond meehelpt. De Londensche atmosfeer is zoo met roet verzadigd, dat zich overal op afzet, dat de plataan eigenlijk de eenige boom is, die het er op den duur uithoudt, door zijn schors telkens te vernieuwen. Vele andere soorten sterven er een vroegtijdigen, hoewel langzamen dood door verstikking. Juist aan al de boomen en struiken alom, in squares, in parken, maar nog het meest in de straten dankt de wereldstad haar landelijk karakter. Wat wij er ook leeren kunnen is, behalve tuinaanleg, het snoeien van boomen. Bij ons te lande toch bestaat dit voornamelijk hierin, dat men alle takken zoo goed als geheel wegkapt en een kale stam in zijn volle lengte laat staan. Zoo werd nog onlangs de Vondelstraat te Amsterdam in een galgen-allee herschapen. Aan de andere zijde van de Noordzee geldt het snoeien gelijkelijk stam en takken, en de laatste worden dan niet zoo gansch en al verwijderd: er blijft een flink stuk gespaard. Hierdoor bereikt men het tegengestelde van ons boonestaak-principe; stam en hoofdtakken vormen een bol, een ronde kroon, zoodra er maar wat uitlooptjes komen en waardoor onze wanverhouding tusschen horizontale en verticale afmeting der gesnoeide boomen vermeden wordt. Misschien iets om te onthouden bij voorkomende gelegenheid voor ieder, die wel eens boomen laat snoeien.

JAN POORTENAAR

BEGROEIDE MUURTJES

Van alle zijden, onder verschillende belichtingen heeft de Heer L. Blok, de winnaar van den eersten prijs in den fotowedstrijd, dezen zomer door „Buiten” uitgeschreven, het muurtuintje, dat zijn bewondering wekte, op de gevoelige

plaat gebracht. De thans geplaatste opname, zijn een onmisbare aanvulling op die, welke reeds in het vorige nummer werden opgenomen en waarvan de Heer Blok een korte beschrijving heeft gegeven. Flatstones zijn inderdaad het materiaal, waarmee schilderachtige begroeiingen zijn te krijgen. Als completeering van een stapelmuurtje, waarover we dit jaar reeds in de nummers van 19 en 26 Mei l.l. een uitvoerige uiteenzetting opnamen, met illustraties, van de hand van den Heer Jac. Kléber, zijn ze een bewonderenswaardige factor. Voor meerdere bijzonderheden betreffende aanleg en onderhoud verwijzen we naar boven genoemd artikel.

Het lied van den Chrysanthemum

IT is het lied, dat eens werd gezongen door Yamagata Aritomo, Matsumoto's zoon. Hoort zijn verhaal. „Enma! was ik 'n vorst in het rijk van Nippon, waar de Samurai, edel en hoog van geboorte, dragen hun breede zwaarden, gemaakt van glanzend metaal, uit de werkplaatsen van Goto den zwaardveger, van Umetada en Soami. Ook ik was een van hen en bereidde mij voor de eer van mijn vaderen te handhaven en mijn geslacht voort te zetten tot in het 100ste geslacht. Ook ik droeg het breede zwaard, met den bronzen draak het heft gesierd, waarnaast werd gestoken de kleine dolk met de rijkversierde kodzuka. Ik was een van de zeven zonen van prins Matsumoto en werd sober grootgebracht in de paleizen aan de oevers van het Biwa-meer, wijd in de wereld beroemd om de bergen, welke het omringen, waar de dalen liefelijk zijn van bloeiende pruimenboomen en rossen wingerd. Daar bloeien tsubaki, — gloeiend rood als een bloedvlek in

de sneeuw, daar staan de blank-gespreide pruimenboomen. Wilde perziken en azalea's, lotus en magnolia vervulden de lucht met hun bedwelvende geuren en brachten zoo verzachting aan het harde leven van de zonen der Samurai. Immers wij werden geoefend in den wapenhandel, in het dragen van de ontberingen, die de krijgsman moet verduren, in het oefenen van hun zelfbeheersching. Onder den blooten hemel sliepen wij, als de sneeuw in vlagen over het land joeg, in volle wapenrusting joegen wij over de bergen, als de zon gloeiend brandde op onze hoofden. Zóó was het leven, dat wij, de zeven zonen van Matsumoto leidden in de tuinen aan de oevers van het Biwa-meer. We leerden ook kennen het werk der dichters en dichtersessen, we leerden voordragen de verzen van Hitomaro en Akahito, die zongen een muziek, vreemd aan onze ooren. We leerden ze slechts om later als redenaars onze krijgslieden te kunnen aansporen. Mij bekoorden ze, dat ik vaak alles vergat en niet meer dacht aan krijgsdiensten en vorsteneer. Doch het wetboek van Kato Kiyamasa gebiedt den zoon der Samurai te leven en te sterven met het zwaard in de vuist. En wel mocht hij, die zulk een leven te hard achtte, vrijgesteld worden van de verplichtingen van den edelman, groter schande was niet denkbaar en eenzaam en veracht zou hij zijn leven slijten ver van de menschen. Ik, Yamagata Aritomo, was jong en was blij te leven en ik wilde trachten te worden als mijn vader en grootvader. Maar ik was niet bestand tegen de zoete verlokking van bloemen en verzen, van zang en snarenspeel. Eens zocht mijn

Naar een teekening door Jan Poortenaar

LONDEN'S STRATEN EN BOOMEN. EEN OUD WINKELTJE

Foto L. Blok

BEGROEIDE MUURTJES. „FLAT STONES“

leermeester mij uren lang te vergeefs. Ik was weggelopen naar de oevers van het meer en staarde naar de hoog-zeilende wolken, die in statige vaart langs den hemel togen. Daar vond hij mij en in heiligen toorn ontstoken, sleurde hij me terug naar het paleis, waar zware straffen me wachtten. Strenger dan ooit waren de onthoudingen mij opgelegd, eenzaam en ver werd ik gehouden van mijn broeders, mijn liefste speelmakkers, bloemen en zang en verzen bestonden voor mij niet meer. Droeviger, triester dan ooit leek me het leven. Steeds zongen in mijn hart liederen. Een troost mij in de ellende, mij door de goden gezonden, en verzachtend de hardheid mijner afzondering, de vreeselijke stilte mijner eenzaamheid. Waarlijk geen geluk was 't te zijn geboren als zoon van Matsumoto den edelman en niet te minnen. ☼ Heimelijk offerde ik aan Amaterasu, de zonnegodin, van wien geboren was de stamvader van mijn geslacht. Ik smeekte haar een wonder te laten geschieden om me zonder schande te verlossen van de onmenselijke krijgstuicht en me te brengen zon, bloemen, muziek. En ziet, eens op een nacht, toen ik wederom lag op den harden, kouden grond, die mijn legerstede was, daalde neer uit den hooge een heerlijk-schoone vrouw en sprak tot mij: ☼ Zie, hier is 't zaad van de bloem, die schooner is dan lotus en tsubaki, dan magnolia en kersenbloesem. Ze vereenigt in zich de kracht van den Samurai, want statig strekt ze de bloembladen als de spitsen der zwaarden, de liefelijke schoonheid der poezie in de teedere tinten, die haar kleur verleenen, de heerlijkheid der goddelijke muziek in de gelijkenis der bloemblaren met de wilgenfluit. De wilgenfluit, die, meervoudig gepijpt als haar voorbeeld, de Chrysanthemum, eenmaal Gods' eer zal verkondigen over heel de aarde. ☼ Ik Yamagata Aritomo ontwaakte. De vrouw was verdwenen, maar in mijn handen lag het zaad, waarmee de wereld zou worden verblijd. Ik liet het vallen aan de oevers van het meer en weldra groeide in weligen overvloed de statige bloem, wit- en paarsgepijpt. ☼ De belofte der godin, mij gedaan

in dien nacht werd vervuld. De krijgslieden in mijn vaderland worden door hun keizer geëerd met de Orde van den Chrysanthemum, de dichters vonden door haar hun schoonste verzen en meervoudig gepijpt zingt de wilgenfluit overal God ter eer." ☼ En recht richtte zich Matsumoto's zoon. R.

Brullende en zingende Apen in het oerwoud van Oost- en West-Indië

I

WIE, zooals de schrijver dezer regelen, weken achtereen in een tropisch oerwoud verblijft heeft gehouden en er steeds dieper in is doorgedrongen, heeft het voorrecht gehad, een der meest indrukwekkende en grootsche werken der natuur te mogen bewonderen, en heeft wel een helder inzicht gekregen in het onmetelijk veld van onderzoek, dat hier nog voor den natuuronderzoeker braak ligt. ☼ Met onze beuken-, eiken- en dennenbosschen is het tropische oerwoud niet te vergelijken, want het aantal boomsoorten, die de wouden der gematigde luchtstreek samenstellen, is tegenover de honderden soorten, die in het tropische oerwoud vertegenwoordigd zijn, en er meestal zonder regelmaat door elkaar staan, uiterst gering te noemen. Bij elken stap ontwaart men er andere stammen, een ander gebladerte, en door het gemeenschappelijk streven naar het zonlicht, stapelen zich de machtige kronen in etages op elkander, zoodat zij niet zelden hoogten van 80 meters bereiken. ☼ Bij het voortschrijden door het oerwoud ontvangt men minder den indruk dezer geweldige hoogte, dan wanneer men van uit een door het woud heen slingerenden stroom den blik slaat op het groene gordijn langs zijne oevers. Van hier ontvangt men eerst een indruk van de eindeloze vorm- en kleurverscheidenheid der kronen, en leert men langzamerhand de meest typische vormen kennen

Foto L. Blok

BEGROEIDE MUURTJES. SCIMNIA

die aan de samenstelling van het woud langs de verschillende stroomgedeelten deelnemen. ☼ Midden in het woud echter, waar men de doorgaans kaarsrechte, veelal witte stammen tusschen het hooge bladerdak ziet verdwijnen, en waar de kronen der onderscheidene soorten door en in elkander groeien, is het voor een plantkundige zonder een langdurige ondervinding onmogelijk, de onderscheidene leden der boom flora te herkennen. De vertakking neemt immers eerst hoog boven den bodem een aanvang en, tenzij zijne schreden op een gevallen stam treffen, kan hij zich het voor eene soortbepaling noodige herbarium-materiaal niet verschaffen. ☼ Vele boomsoorten hebben, in verhouding tot de hoogte, nabij den bodem een geringen omvang, doch naast deze slanke zuilen treft men op zijn door het oerwoud gebaand pad ook niet zelden stammen aan, die vier, ja soms zes mannen nauwelijks omspannen kunnen. ☼ De boomen van het oerwoud wortelen niet diep, en de reuzenstammen zouden onmogelijk in den bodem kunnen blijven staan, wanneer zij niet voorzien waren, hetzij van zg. steunplaten, tot aanzienlijke hoogten reikende vertikaal tegen den stam bevestigde platen, die uit langs den stam benedenwaarts en er mede vastgroeïende lucht wortels ontstaan zijn — daarom ook wel plankwortels genoemd, hetzij van een reusachtig wortelnet, dat zich als over den bodem kruipende slangen voor doet. ☼ In het Surinaamsche oerwoud zijn deze steunplaten, tusschen welke diepe nissen gevormd worden, algemeen en langs den rivieroever, waar het water deze nissen binnendringt en het sierlijke gebladerte van de Mokko-Mokko — een aan de Aronskelk verwante

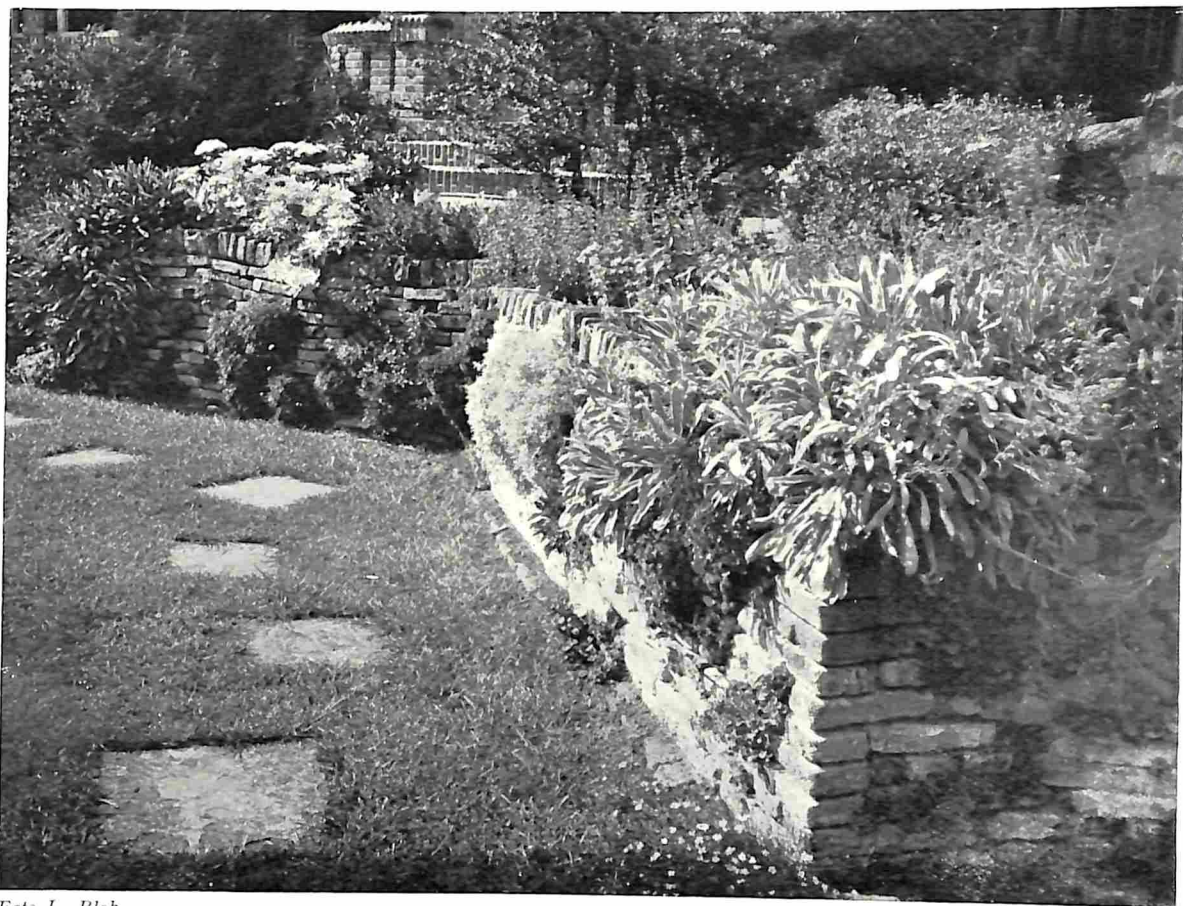

Foto L. Blok

BEGROEIDE MUURTJES. KLEURENWHEELDE

plant —, zich uit het stilstaande water verheft, geven zij aanleiding tot de meest idyllische natuurfereelen. Op het gekapte boschpad, op ongeveer 12 kilometer van den rivieroever, zag ik een 50 M. langen stam op den bodem liggen, die wortels van 20 M. lengte over den grond liet kruipen, en in zijn val zooveel grond had medegenomen, dat deze een 10 M. langen muur gevormd had, waarachter een diepte van 2½ M. ontstaan was. ☼ In het oerwoud van Oost-Indië worden sommige boomsoorten, zooals de Indische Vijgeboom, door een enorme massa doorengestregelde luchtwortels gedragen, die zich hoog boven den grond tot een machtigen stam vereenigen. ☼ In hoeverre verschillende gedaanten het gebladerte zich ook vertoont, dat dikwijls slechts met een kijker is waar te nemen, één eigenschap heeft het gemeen, die aan het tropisch klimaat te danken is: het is nl. doorgaans donker getint en heeft een lederachtig voorkomen, terwijl het pas ontloken gebladerte in fraaie tinten van bruin prijkt, en zoo zeldzaam mooi tegen het donkergroene loof afsteekt ¹⁾. Tot zoover een korte karakteristiek van het hooge geboomte in de tropische oerwoudgebieden. ☼ Gemakkelijk zou men het oerwoud kunnen binnendringen, wanneer de bodem niet door zulk een dicht plantenkleeft overdekt ware. In dit kleed,

dat langs de rivieroovers het dichtst is en in bergachtige terreinen ijler wordt, zoodat men er zich op sommige plaatsen gemakkelijk doorheen kan bewegen, kan men weder verschillende verdiepingen onderscheiden; want behalve met de tot 15 M. hooge boomgewassen, waaronder de oerwoudpalmen niet zelden een groote rol spelen en die in de schaduw van het hooge woud zijn opgeschoten, is de bodem dicht bedekt met een ondoordringbaar struikgewas, waaronder plaatselijk allerlei kruiden weér een plaats hebben gevonden, die dikwijls hare fraaie bloemen laten bewonderen. ☼ In het Surinaamsche oerwoud zag ik hier en daar uitgestrekte plekken met een sierlijke Selaginella-soort bedekt of ook wel met een Cypergras begroeid, waarvan het hooge kiezelgehalte bloedende wonden veroorzaakt, wanneer men bij het doorwaden niet op zijn hoede is. De negers noemden dit scherp snijdend gras in het negerengelsch „baboen nesi” (= mes van den brulaap). Gelooven zij, dat de brulaap zijn baard er mede scheert? ☼ De opvallende rol, die de varens in de Oost-Indische oerwouden spelen, missen wij in het Surinaamsche oerwoud. Wel vindt men ook hier de groep der varens vertegenwoordigd, maar de zoo

grootteontwikkeling dezer hoogere spoorplanten, dat de meeste andere planten onder het hooge woud er somwijlen door op den achtergrond gedrongen worden, zooals in de vochtige regenwouden van Java en Sumatra, waar een dicht kleed van de prachtige boomvarens met hare door een sierlijken kroon van reusachtige gevederde bladeren afgesloten, soms 15 M. hooge stammen, een zoo betooverend beeld vormen, komt in de Zuid-Amerikaan-

sche regenwouden niet voor. ☼ Andere typische verschijningen in het tropische regenwoud treden echter ook hier sterk op den voorgrond. In de eerste plaats mogen de lianen genoemd worden, de houtachtige slingerplanten, die naast den buitengewoon boomgroei en de honderden boomsoorten wel het meest tot het bijzonder karakter van deze wouden bijdragen. Vormt het tropische regenwoud door de geringe bladontwikkeling tegenover de zoo sterke houtvorming een scherpe tegenstelling met de bosschen der gematigde streken, zoodat verscheidene plantenfamiliën, die in de gematigde luchtstreek slechts kruidachtige gewassen of struiken tellen, in de tropen door talrijke boomsoorten vertegenwoordigd zijn, (o.a. de familie der vlinderbloemigen), zoo springen deze verschillen lianen verstaat men alle klimmende, windende, slingerende en wurgende planten met houtachtigen stengel, die zoo belangrijk tot het karakter van het tropisch oerwoud bijdragen. Daar de lianen tot verschillende plantenfamiliën behoren, is de gemeenschappelijke eigenschap dezer planten, nl. dunne houtachtige stengels, die meest onbebladerd zijn en een zoodanigen lengte-groei hebben, dat zij tot de hoogste boomen van het oerwoud omhoogstijgen, om boven het reusachtige bladerdak hunne dikwijls sierlijke bloemen te ontplooien, te verklaren uit dezelfde levensomstandigheden, die deze planten in het oerwoud vinden. Men treft onder de

¹⁾ Zie de schitterende kleurenfoto's in „De Tropische Natuur in Schetsen en kleuren” door Dr. A. H. BLAUW. Uitgave van het Koloniaal Instituut, Amsterdam 1913.

BRULLENDE EN
ZINGENDE APEN.
WITH ANDIGE
GIBBON (HYLO-
BATES LAR)

lianen echter ook nu en dan soorten aan, wier stengels met prachtige bloemen getooid zijn. Ik zag bijv. in het Surinaamsche oerwoud lianenstammetjes hier en daar met dicht opeengezeten bloemen bezet, wier groote, dikke scharlakenroode bloembladeren schitterende verschijningen waren te midden van de eindeloze bladerenzee om ons heen, en die de niet minder schitterende gekleurde Morpho's, groote dagvlinders, aantrokken. De bloemenarmoede van het oerwoud tegenover den rijkdom aan groene tinten, valt een ieder onmiddellijk op, die er zich in waagt. De oningewijde, die aan de rijke uit tropische landen in onze warme kassen bijeengebrachte bloemenpracht denkt, zou zulks allerm minst verwachten, doch de plantkundige zal hem uitleggen, dat de groote vochtigheid van den atmosfeer, verbonden aan den sterken regenval, de bloemontwikkeling zeer beperken moet, daarentegen voor een vegetatieve voortplanting der soorten, (nl. door bollen, knollen, uitleggers enz.) de meest gunstige voorwaarden oplevert. In de tropische regenwouden moet eene voortplanting door bloemen en zaden dus wel op den achtergrond gedrongen worden. Om nu tot de lianen terug te keeren: als dikke touwen of breede banden ziet men ze veelal tusschen bladerdak en bodem strak gespannen, wanneer de stammen of stammetjes, waartegen ze zich vroeger omhoog hebben geslingerd, het lot van al het aardse leven reeds lang hebben ondergaan. En, wee den sterveling, die in het oerwoud langs een boomstam voorbijgaat, wiens inwendige, tengevolge van een toenemende vermindering der hars- of gomafscheiding — een ouderdomsverschijnsel van vele tropische woudboomen — zoozeer door de schadelijke insecten, als witte mieren (termieten) aangevreten is, dat hij den zwaren lianenlast niet meer dragen kan, en zelfs zonder het minste zuchtje met geweldig gekraak omlaag stort. Een zeer groote rol onder de lianen spelen in de Oost-Indische oerwouden de Rotanpalmen, die, in verschillende soorten, zonder steun niet overeind kunnen blijven staan. Deze palmen kruipen dus, als zij geen steun vinden, door en over het kreupelhout heen, bochten en slingers vormend, doch vinden zich, als zij een steunsel vinden, om stammen en takken tot in de kronen der hoogste boomen omhoog. — Niet minder karakteristieke verschijningen in de tropische oerwoudvegetatie zijn de zg. Epiphyten, waartoe o.a. de tropische Orchideeën en Bromeliaceeën behooren, en die men op stammen en takken vastgehecht vindt — echter den naam parasieten, dien men ze wel eens geeft, niet verdienen, daar de boomen, waarop zij leven, dezen planten slechts tot woonplaats en niet tot voedsel strekken. De ontzettende rijkdom aan Epiphyten in het oerwoud wordt men het best gewaar, wanneer men voor het maken van een kampement een opening in het oerwoud verlangt, en daartoe een of meer stammen heeft doen vellen. Geen plaatsje op de takken en de bovenste deelen van den stam ziet men dan onbezet en men denkt dan onwillekeurig aan Junghuhn, den grooten beschrijver der Javaansche natuur, die in verband met het hier genoemde verschijnsel als volgt heeft uitgedrukt: hier oerwoud heeft een afschuw van de ledige ruimte. Hoelang zou de plantkundige niet noodig hebben om de honderden soorten, die hij van een enkelen boom verzamelen kan, te bestudeeren en te bepalen. En hoeveel tijd zou er dan nog moeten verlopen alvorens het geheele plantenleven op den boom, nl. met inbegrip van de korstmossen, mossen, wieren en schimmels, die tusschen de spleten van bast en hout en tusschen de bladeren en de wortelvezels verborgen zijn, bestemd is! Strekt dus een enkele boom in het oerwoud aan een rijke flora tot

woonplaats, hoeveel diersoorten zou de zoöloog hier niet kunnen verzamelen, als wij denken aan de menigte insecten spinnen, duizendpooten, slakken en wormen, die op den boom mede hun voedsel vinden. Zulk een gevallen stam met zijn gansche epiphytische flora en fauna geeft eenig denkbeeld van den enormen rijkdom aan planten en diersoorten en van den eeuwigdurenden strijd om het bestaan, die hier gevoerd wordt. Wie nimmer een oerwoud betrad, zou meenen, dat hij, die er zich in waagt, bij elke schrede een levend wezen zou ontmoeten; dat tenminste de dieren geluiden er niet van de lucht zouden zijn. Niets is echter minder waar. Onder een angstige stilte schrijdt men overdag in een lange rij door het hoge woud voort, slechts enkele malen opgeschrikt door een of ander dieren geluid en zelden eenig levend wezen in het oog krijgend. Hoe geheel anders, wanneer de duisternis intreedt! Onvergetelijk zal mij het oogenblik blijven, toen mij voor de eerste maal de verheven gewaarwording overmeesterde, die de naderende nacht in een tropisch woud het voor poëzie ontvankelijk gemoed schenkt. Waar bleef de heilige stilte van het woud, door dichters zoo vaak bezongen? Juist om 6 uur vingen de talrijke groote Cicaden met snorren aan, en naarmate de avond viel, mengden zich meerdere stemmen onder het vreemdsoortige koor. Een geheimzinnig angstig geschreeuw uit de verte, een klaagtoon, die mij door merg en been ging, vermengde zich nu en dan onder de oneindige verscheidenheid van geluiden, die uit de onmiddellijke omgeving tot mij kwamen. Doch het waren niet alleen angstverwekkende kreten, die zich te midden van het algemeene gergens en gebrom nu en dan lieten hooren, ook reine zilverklanken, zuivere orgel- of klokkentonen troffen nu en dan mijn oor, en nog tot laat in den nacht lag ik in mijn hangmat te luisteren naar de regelmatige opeenvolging van een viertal klanken, zóo zuiver en schoon, alsof zij door een fluitspeler werden voortgebracht en die steeds in denzelfden rhythmus en in hetzelfde slepende tempó oneindige malen herhaald werden. Heel in de vroege, als de nacht door een korte schemering voor den dag plaats had gemaakt, en de damp, die in het woud hing, nog niet geheel was opgetrokken, werd ik in het Surinaamsche oerwoud meermalen gewekt door het vervaarlijk gebrul van apen, die wegens hun stemgeluid den naam van Brulapen hebben gekregen. Het van ver in

BRULLENDE EN ZINGENDE APEN
BRULAAP

het rond klinkende gebrul dezer apen hoorde ik voor het eerst, toen ik in een buitenverblijf van een Nederlander aan de Tawajari-kreek den nacht doorbracht. De eerste oerwoud-indrukken hadden mij gedurende den boottocht van Paramaribo door het Saramacca-kanaal en de Wanica-kreek naar haar zijstroompje, de Tawajari-kreek, overmeesterd. Lang van te voren had een onzer negerroeiers, Vroolijk geheeten, het kreekje, waaraan het verblijf in een maagdelijk woud gelegen was, reeds met zijn geïmproviseerd lied het welkom toegeroepen en had hij, alvorens in de duisternis de monding van het geheimzinnige kreekje op te varen, eindeloze malen herhaald, zijn merkwaardig, lied: „O, Tawajari, O, Tawajari, nu zal je ons zien met den nieuwen blanken meneer!” over het water laten klinken. Een verkwikkend maal had den geest, die aan het einde van een zo langen boottocht als ingesluimerd was, weér helder en geschikt gemaakt om, in deze indrukwekkende omgeving, van het oerwoud en zijne geheimzinnigheden te hooren verhalen. En toen ik, vermoeid van de nieuwe indrukken, die den afgelopen dag hadden gebracht, mijn legerstede kon opzoeken, viel ik met de gedachte, dat ook ik mij spoedig voorgeruimen

BRULLENDE EN ZINGENDE APEN. HOELOK

tijd zou moeten overgeven aan de macht van het donkere oerwoud, in een diepen slaap. Het was reeds vroeg in den morgen, want er heerschte nog diepe duisternis, toen ik plotseling gewekt werd door een vreemdsoortig geluid, dat als een zwaar gedreun uit de verte scheen te komen, en dat mij plotseling overleed deed richten. Niet weinig geschrokken riep ik mijn gastheer, die mij geruststelde met de verzekering, dat de brulapen, die dit geluid voortbrachten, nog wel minstens een half uur verwijderd waren en dat zij het zijn, die den dageraad aankondigen. Eerst toen wij reeds 6 dagen volop van het echte oerwoud-leven hadden genoten en wij weder aan den oever van de Nickerie-rivier ons kampement hadden opgeslagen, werd ik vroeg in den morgen, toen de lantaarns, die den ganschen nacht in het kamp brandden, om ons tegen mogelijke bezoeken van wilde dieren (den Jaguar) te vrijwaren, nog in de angstverwekkende duisternis van het omringende woud hun phantastisch licht wierpen, plotseling gewekt door het afschuwelijk gebrul der brulapen, zóó ontzettend, dat het scheen, alsof alle wilde dieren in de omgeving in een woedenden strijd waren losgebroken. Onze kok, die reeds was opgestaan, verzekerde mij, dat de brulapen, die zich hier voor het eerst op den tocht door de wildernissen van het Surinaamsche district Nickerie lieten hooren, nog veraf moesten zijn, want dat ik anders niet meer in de hangmat zou liggen. Plotseling werd het soms doodstil, om daarna echter weder met vernieuwde kracht te beginnen.

De vervaarlijke geluiden, die deze merkwaardigste aller apen (*Mycetes seniculus* L.) van de Surinaamsche wouden door resonans van de stem in de met het strottenhoofd in verbinding staande groote beenige trommel—een ballonvormige uitbreiding van het tongbeen—te voorschijn roept, deden nu eens denken aan het knorren van een varken, dan weer aan het gebrul van een leeuw, om ten slotte in een algemeen gerochel te eindigen, dat hem, die het voor de eerste maal hoort, een huivering door de leden gaat. Onze altijd vroolijke kok verdreef dadelijk de angstverwekkende gewaarwordingen, die de eerste Zondagmorgen in het oerwoud mij bij het ontwaken schonk, met de mededeeling, dat een troepje brulapen door een oud mannetje, een voorbruller, wordt aangevoerd, door de negers de *dominee* genoemd. De hoop, eenmaal op den tocht een troepje brulapen te mogen gadeslaan, is vervuld geworden. Niet ver van den 30 M. hoogen waterval, den Blanche Marieval, die een oponthoud van een 5 tal dagen zou geven, kregen wij in een hoogen Barklakboom een troepje brulapen in het gezicht, waarvan het mannetje zijn gebaard gelaat naar ons toewendde. Duidelijk konden wij een jong van het lichaam zijner moeder zien springen en over den tak heen en weêrloopen. Zij gedroegen zich zeer stil, en verschoonden ons—het was ook midden op den dag—van hun vervaarlijk gebrul. Het troepje liet ons een zóó aantrekkelijk tafereel uit het familieleven der brulapen, door de negers *baboens* genoemd, bewonderen, dat het niet te verwonderen is, dat de langs de Surinaamsche rivieren wonende Indianen, verschillende legenden aan dezen merkwaardigen aap ontleend hebben¹⁾ en dat zij zelfs spreken van het *Baboenland*, de woonstreek der brulapen in het hooge geboomte, waar zij hutten bouwen en waar het evenzoo toegaat als in de Indianendorpen. Begeven wij ons nu in gedachte naar het oerwoud van Zuid-Sumatra. Wie onderduikt in de onmetelijke bladerenzee, die door de Maleiers de *rimboe* wordt genoemd, gevoelt zich nog meer aan de macht van het oerwoud overgeleverd, daar hier de zooveel meer dan de Surinaamsche Jaguar gevreesde Tijger heerscher is²⁾.

(Wordt vervolgd)

H. v. C.

1) Dr. H. v. CAPPELLE, Mythen en Sagen uit West-Indië, Zutphen W. J. Thieme en Co. 1926, blz. 91.

2) Door geen ander is de macht van het oerwoud zóó treffend geschilderd als door Prof. W. VOLZ in zijn ook in litterair opzicht zoo waardevol boekje: „Im Dämmer des Rimba”. Sumatras Urwald und Urmensch. Ferdinand Hirt, Breslau 1925. Dritte Auflage.

MATTEO MARIA BOJARDO

Uit het Poolsch

3)

DOOR

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

(Vervolg)

VANDAAR de wrok der tante, die de belangen van hare familie, de Pio's van Carpi, zag benadeeld. De wraakzuchtige vrouw besloot toen met hulp van haar broeder Marco Pio, Matteo Maria door vergif uit den weg te ruimen. De uitvoerder van het plan zou een notaris genaamd Simone Boione van Reggio, zijn, terwijl men zich tevens verzekerde van de hulp van een vertrouwd bediende van Bojardo, die op slinksche wijze te Carpi het vergif haalde. Op het laatste oogenblik ontbrak dien dienaar echter de moed tot het bedrijven der misdaad, hij verried alles aan zijn meester en vrijdelde daardoor tevens het verder welslagen van den gevaarlijken aanslag op diens leven. Bojardo liet onmiddellijk Boione gevangen nemen en tegelijk met de getuigen naar Ferrara voor den hertog brengen. Ercole liet het vergif onderzoeken en tevens Marco Pio van Carpi achter slot en grendel zetten. Daar het echter ging om een lid der machtige Pio's en om de tante van Bojardo, werd de geheele procedure in de doofpot gestopt. Het geval eindigde met de verbanning van Simone

Boione uit den Ferrarischen staat, maar deze werd weldra in eere hersteld, want zijn broeder was een der magistraten van Reggio en verkreeg een jaar later voor hem de gunst naar het vaderland terug te mogen keeren. De dichter verloor er echter het vertrouwen door in de rechters en de notarissen en ook in de rechtvaardigheid:

Attendi alla giustizia,
E ben ti guarda da procuratori,
E giudizi e notai: che han
(gran tristizia,
E pongono la gente in molti
(errori.
Stimato assai è quel ch'ha
più malizia,
E gli avvocati sono anche
peggiori,

Che voltano le leggi a lor parere:
Da lor ti guarda, e ferai tuo dovere.
(Orl. In II. XXVIII, 51).

Het spreekt vanzelf, dat na dezen aanslag op zijn leven de dichter onmogelijk het goed te Scandiano gemeenschappelijk met zijn tante kon blijven bestieren. Ercole bood hem daarom voor zijn helft een ander landgoed in het Ferrarische land aan, maar Matteo Maria wilde van het familiebezit niet scheiden en verzocht den hertog om verdeling van het eigendom der familie tusschen hem en den jeugdigen Giovanni Bojardo. De hertog stemde daarin toe en in 't jaar 1475 werd het domein van de Bojardo's verdeeld tusschen de twee takken der familie; Scandiano werd aan den dichter toegewezen. Matteo gevoelde zich evenwel in het familieslot niet meer op zijn gemak en verhuisde daarom in 1475 met zijn gezin naar Ferrara, waar hij tot 1478 in het paleis aan de Via Ripa Grande woonde en zich een tijdlang rustig aan zijn studies kon wijden. Hier bevond hij zich weer in den kring der humanisten, aan wier invloed het waarschijnlijk te danken is, dat hij een verkorte uitgave van Apulejus' „Asina d'oro” bewerkte, Herodotus en wellicht ook de Cyropedie van Xenophon vertaalde, het laatste uit het Latijn. Tegelijkertijd begon hij aan zijn onsterfelijk werk, het gedicht „Orlando Innamorato”, dat hij in gedeelten aan Ercole's hof voorlas. Toen de indrukken van den op zijn leven gepleegden aanslag eenigszins vervaagd waren, keerde Bojardo in 't jaar 1478 naar Scandiano terug. Hij bleef er echter slechts korten tijd, want in het jaar 1481 benoemde Ercole hem tot „kapitein”, dat wil zeggen tot gouverneur, van Modena, dat hij slechts twee jaar lang zou besturen. (Wordt vervolgd)

EEN NOG IN GEBRUIK ZIJNDE WIPMOLEN VAN DEN RIETPOLDER